

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

לע"נ מורנו ורבנו הגאון ר' עובדיה יוסף בן ג'ורג'יה

בס"ד גיליון: 1187

הדלקת הנר: 16:14 צאת השבת: 17:16 רבינו תם: 17:53 (לפי אפיק ת"א),
הפטרת השבוע: ועמי תלואים (הושע יא).

אוֹצְרוֹת הַפָּרָשָׁה

פרשת "ויצא"

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" [כח, י].

וכי לא די היה לומר "וילך חרנה"? מדוע מוסיפה התורה ואומרת "ויצא יעקב"? מפרש רש"י: "להגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה. יצא משם, פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה". "הודה", "זיוה" ו"הדרה" אינן סתם מלים נרדפות, אלא יש משמעות מיוחדת לכל אחת מהן. "הוד" הוא מידת אהרון הכהן.

בנביא מלאכי נאמר: "תורת אמת הייתה בפייה, ודבר שקר לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך איתי ורבים השיב מעון. כי שפתי כהן ישמר דעת, ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבא-ות הוא".

הפסוקים הללו מדברים על הכהן הגדול, שלא היה רק בארבע אמותיו או בתוך התחום של הר הבית, אלא היה מסתובב מעיר לעיר וממקום למקום, כדי ללמד את העם תורה והלכה, ולחזקו באמונה ובמוסר, בעוד שהמלך היה אחראי על העניינים המדיניים והצבאיים, ועל שאר ענייני הגשמיים של המדינה, היה הכהן מנהיגו הרוחני של העם, ופעל שבכל עיר ועיר יהיו חכמים, כדי שיוכל העם להתקיים.

"תורת אמת הייתה בפייה", זה "הודה". תלמיד חכם משפיע הוד על כל העולם כולו, וככל שתורתו מדויקת ואמיתית יותר, רב יותר ההוד.

מספר הרב בן ציון מוצפי שליט"א כאשר מרן רבי עובדיה יוסף זצ"ל הדפיס את ספרו "יביע אומר" חלק ז', יצאו מהדפוס ביום הראשון רק שניים או שלושה כרכים בודדים. אחד מהם היה בידו של רבי יצחק בנו, שיבדל לחיים. הוא שלח לי את זה בערב, ואמר לי: "תקרא בלילה, ותחזיר לי מחר".

התחלתי לקרוא בלילה, והיו הדברים ממש ערבים לחיך, ומתוקים מדבש ונופת צופים. בין השאר, הייתה בספר תשובה ארוכה בדין הפלאפל – מה צריך לברך, אם אוכלים כדור פלאפל בלי פיתה או לחם. הרב עובדיה מפלפל שם כמנהגו, לא משאיר אבן אחת שאינו הופך, מביא את כל הפסוקים הראשונים והאחרונים וכל הסברות, ובינתיים גם מתרחב לצדדים. המסקנה הסופית שלו, להלכה, הייתה, שצריך לברך על הפלאפל "בורא פרי האדמה", מאחר שהוא עשוי מחומים.

אני קצת השתוממתי, כי אני יודע שמברכים על פלאפל שהכול, שהרי זה טחון ומטוגן, וגם מערבים בזה עוד מרכיבים. לקראת סוף הלילה הגעתי בספר לחלק של "מילואים והוספות". במילואים והוספות כותב הרב עובדיה קטע שלם: "אני חוזר בי ממה שכתבתי בפסק, אחרי עיון מדוקדק ואחרי חקירה ודרישה, כיוון שנודע לי שבפלאפל הזה מכניסים מספר חומרים נוספים, והחומים כמעט בטל בששים, ברכתו שהכול נהיה בדברו".

הוא השאיר את התשובה הראשונה, ולא מחק אותה. למה? כי התשובה היא יצירה תורנית מדהימה, שכל מי שרוצה לגשת לכתוב פסק, לומד ממנה איך כותבים פסק, איך מנתחים נושא, איך מסתעפים ואיך מביאים ראיה מכאן וראיה משם. אבל בסוף הוא מודה שהמסקנה אינה כפי שנכתב בתחילה, והוא חוזר בו. זוהי "תורת אמת הייתה בפייה", בחינת "הודה".

"בשלום ובמישור הלך איתי" רמזו ל"זיוה". אהרון הכהן היה אוהב שלום ורודף שלום. הכהן מוכיח את העם על חטאים ועל הנהגות שאינן הגונות, אבל התוכחה שלו צריכה להיעשות מתוך אהבה, באופן שתתקבל על הלב.

התוכחה היא "בשלום ובמישור" – הכהן מוביל את העם במישור, בדרך הישרה, אבל עושה זאת בשלום, באופן שכל העם יודעים שהוא אוהב אותם.

"ורבים השיב מעון" רמזו לעניין "הדרה". כל אדם שיש בו תורה, וניתנה לו היכולת לתת מתורתו לאחרים, צריך לעשות זאת, וזה דבר גדול מאוד. זהו "הדרה".

"ורבים השיב מעון" – החלש יאמר 'גיבור אני...'. כל אחד, בעירו ובמקומו, יכול להיות גדול. יש רב באיזושהי קהילה של עמי ארצות, וגם הוא עם הארץ כמעט כמותם. הוא מתאים להם, והם מתאימים לו. לעומת זאת, בקהילה של אנשים גדולים, יראי שמים ובני תורה, אי אפשר למכור לוקשים וסיפורי אגדות. צריך להביא בפניהם דברי תורה לאמיתם, מבוססים, עמוקים ומדויקים. זהו "ורבים השיב מעון".

בתקופתו של יעקב אבינו עדיין לא היה בית מקדש ולא היו כהנים, אבל היו אנשים בעולם, ויעקב אבינו השפיע עליהם מתורתו, עדיין לא היה עם ישראל בעולם, ולא הייתה חלוקה ליהודים ולגויים, אבל היו עובדי אלילים ואנשים שאינם עובדי אלילים, ויעקב אבינו "רבים השיב מעון".

יעקב אבינו היה "הודה, זיוה והדרה", וביציאתו מן העיר פנה הודה, פנה זיוה ופנה הדרה (דורש ציון).

"מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים" [כח, יז].

סיפר מורנו ורבנו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: הזדמן לי לנסוע לבית החולים "תל השומר" כדי ללוות חולה אחד. בעת ההמתנה במחלקה, נכנסו לפתע שני צעירים חמושים באקדחים ובעלי מבט נוקשה ביותר, ניגשו אלי ואל יתר האנשים שישבו לצדי, וביקשו מאתנו לפנות את המקום. עד מהרה התברר, שהשניים הם עובדים של חברת "ברניקס" המובילה כספים מהבנק המרכזי לסניפי הבנקים בארץ, ובמקרה הנוכחי החליפו שני הצעירים החמושים את קופת מכשיר ה"כספומט" שעמד לשירות הלקוחות בתוך בית החולים. לפתע התרחש לנגד עיני מחזה מדהים. בעוד השניים עסוקים בתפקידם ומחליפים את הקופה, ניגש יהודי אחד אל הצעיר החמוש, טפח על גבו לאות חיבה וקרא לו בלבביות: "דוד, שלום לך יקירי, מה שלומך?". היה זה כנראה חבירו הטוב משכבר השנים.

עובד ה"ברניקס" לא הניד עפעף. הוא הדף את ידיו וסימן לו בידיו להסתלק מיד, ברומזו שהוא עתה בתפקיד חשוב ולא יעלה על הדעת לנצל ברגע זה את היכרותם הותיקה ולשוחח בעניינים של מה בכך. מי שלא היה נוכח במקום בשעת מעשה, אינו מסוגל לתאר לעצמו את קשיחותו ואימתנותו של האיש שניצב כל העת ואיבטח בנשקו את הורקת הכספומט. עכשיו לא מדברים, ויהי מה.

לרפואת יוסף בן תמר הייז, יוסף בן זולכיה הייז, אמיר בן דורית הייז, מרדכי בן שרה הייז, דניאל בן רותם הייז, מיכל אפרת בת דיאנה הייז, נדב חיים בן אירית הייז.

רק לאחר שסיים את הורקת הקופה, ניגש אל החבר, התנצל על כך שלא היה באפשרותו להפסיק, והחזיר לו שלום. המשך רבינו ואמר: חשבתי לעצמי - איזה פרק מוסר מאלף אפשר ללמוד מכך! יהודי המגיע לבית הכנסת כדי לשפוך את שיחו לפני המקום ברוך הוא - הוא בתפקיד! אם כן, מדוע כאשר ניגש אליו ידיד טוב באמצע התפילה ושואל אותו "מה נשמע?" הוא משיב לו?!

וכי התפקיד המוטל ברגע זה על המתפלל הוא פחות-ערך מתפקידו של עובד חברת "בריקס"?! מדוע אותה רצינות הנראית על פניו של מוביל-הכספים לא תיראה גם על פניו בעת התפילה, או בעת שאנחנו עוסקים בלימוד התורה, ורוכשים לעצמנו זכויות שערך לא יסולא בפז, שגם אלף אלפי אלפים של דינרי זהב ומרגליות לא ישוו בהן? ... ובנותן טעם לציין בזה לדברות קדשו של רבינו יהונתן אייבשיץ זצ"ל, בספרו "יערות דבש" (דרוש ד'): "על מה נבטח ומה יגן בעדנו - אם לא בתפילה ובקשה מקירות לב. הנה הפסוק אומר: "סְכּוּתָהּ בָּעֵץ לָךְ מִעֵבֹר תִּפְלָהּ" (איכה ג', מ"ד), ומה הוא הענן [שסוכן בעד התפילה ומונע את עלייתה]? - הוא נוצר מהאדים ומההבל שיש בו חטא, היוצא משיחה בטילה בבית הכנסת, ומכל שכן בעת התפילה! - כל הבל הדיבורים הללו עולה בעב וענן, ומונע את התפילה לעלות! ... נמצאנו למדים אפוא, שהאדם היוצאים מניהם של המשוחחים בבית הכנסת, יוצרים "ענן מיסוד", שחוסם ומנטרל את תפילות המתפללים במקום! (אחת שאלתי).

"לא תתן לי מאומה" [ל, לא].

שֶׁאֵם הָאֵל יִתְבָּרַךְ יִתֵּן חֵן בְּעַדִּי, לֹא יִמְעִיט אֶת הַמּוֹכֵן לָךְ, כְּמוֹ שֶׁאֶמְרוּ חֲזוֹ"ל: אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמוֹכֵן לְחִבְרוֹ (ספורנו). מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּתַלְמִיד יוֹנָתָן שֶׁאָסַף תְּקוּפָה אֲרָכָה קְלָפִים בְּנוֹשָׂא פְלָאי הַבְּרִיאָה וְהַדְּבִיקָם בְּאֵלָבּוֹם הַתְּמוּנוֹת, עַד שֶׁהִשְׁלִים אֶת הָאֵלָבּוֹם כְּלוּ. בִּשְׁעַת הַהִפְסָקָה בְּתַלְמוֹד תוֹרָה הֵצִיג יוֹנָתָן אֶת הָאֵלָבּוֹם הַמְּרַהֵב בְּפָנֵי חֲבֵרָיו לַפֶּתָה. אֶלְיָמֶלֶךְ, אֶחָד מִתַּלְמִידֵי הַפֶּתָה, בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ: "הֲאֵם תּוֹכַל לְהַשְׁאִיל לִי אֶת הַחוֹבֶרֶת עַד לְמָחָר?" יוֹנָתָן הִסְפִּים וְנָתַן לוֹ אֶת הָאֵלָבּוֹם. בְּדֶרֶךְ חֲזָרְתּוֹ לְבֵיתוֹ פָּסַע אֶלְיָמֶלֶךְ עַל הַמְּדֻרָּה, תוֹךְ כִּדִּי שֶׁהִתְבּוֹנֵן בְּסִקְרֵי הָאֵלָבּוֹם. לַפֶּתָה עָצְרוּ אָדָם אֶחָד וְאָמַר לוֹ בְּחִינָה: "דַּע לָךְ שֶׁאֵנִי הוּא זֶה שֶׁמוֹצִיא לְאוֹר אֶת הַקְּלָפִים וְאֶת הָאֵלָבּוֹם שֶׁאֵתָה אוֹחֵז בְּיָדֶיךָ! אֵנִי רוֹאֶה שֶׁאֵתָה מִפֶּשׁ מִתְּלַהֵב מִהָאֵלָבּוֹם שְׁלִי, וּבִרְצוֹנִי לְהַעֲנִיק לָךְ בְּמִתְנָה שְׁלוֹשִׁים חֲבִילוֹת מִהַעוֹנָה הַחֲדָשָׁה..."

אֶלְיָמֶלֶךְ קָבַל אֶת הַחֲבִילוֹת, וּלְמָחָר, פָּאָשֶׁר הִשְׁבִּיב אֶת הָאֵלָבּוֹם לְיוֹנָתָן, סִפֵּר בְּשִׂמְחָה: "בְּעֵקֶב הַחֲסֵד שֶׁעָשִׂית עִמִּי בְּהַשְׁאֵלָת הָאֵלָבּוֹם זְכִיתִי בְּשְׁלוֹשִׁים חֲבִילוֹת קְלָפִים..." יוֹנָתָן הִתְעַנֵּן: "אֵיךְ בְּדִיוֹק זְכִיתָ בְּחֲבִילוֹת?" אֶלְיָמֶלֶךְ סִפֵּר לוֹ אֹדוֹת מִתְנַת הַמוֹצִיא לְאוֹר, וְיוֹנָתָן הִגִּיב: "סֵלַח לִי, אֲבָל כְּמִדְּמִנִי שֶׁהַחֲבִילוֹת מְגִיעוֹת לִי, שֶׁהָיָה הֵן נִתְּנוּ הוֹדוֹת לְחוֹבֶרֶת שְׁלִי..."

אֶלְיָמֶלֶךְ טָעַן מִמֶּנּוּ: "הַמוֹצִיא לְאוֹר לֹא פָּגַשׁ אוֹתְךָ אֶלָּא אוֹתִי, וּמִזֵּלִי גָרַם שֶׁהוּא הִעֲנִיק דִּין לָךְ לִי אֶת הַמִּתְנָה!" ... עַם מִי הָדִין?

תשובה
בְּגִמְרָא בְּקִתְבוֹת (צ"ח:) מובא נדון אודות אדם השולח את שלוחו לקנות סחורה, והוסיף המוכר ונתן סחורה יתרה, למי שיקח אותה הוספה - לשלוח או למשלח [בעל המעות]. שיטת רבי יוסי היא שהמשלח והשלוח חולקים בתוספת המנה היתרה, וכך נפסק להלכה (שו"ע חו"מ קפ"ג-ו').

בטעם החלוקה באר הרי"ף, שאמנם דעתו של המוכר היתה לתת את המנה היתרה שהוסיף במתנה לשלוח, אלא שהואיל והנאה זו באה לשלוח על ידי כספו של בעל הבית, אזי יתחלק עמו בתוספת. ולשון הירושלמי (פ"ו דדמאי ה"ח) הוא: "על ידי מעותיו של המשלח ורגליו של השלוח בא הרוח - ולפיכך שניהם חולקים בו".

לאור הדברים היה מקום ללמוד אף לשאלתנו, ששני התלמידים יתחלקו שונה בשונה במתנת המוציא לאור, הואיל והמתנה התקבלה הודות לשניהם; על ידי יונתן שהשאיל את האלבוש שלו, ועל ידי אלימלך שהזדמן לו לפגוש את המוציא לאור.

אולם, למעשה נראה שאלמלך זכה במתנה בלח, ואין נדון זה דומה לנדון הגמרא הנ"ל אודות שלוח ומוכר שזכה בתוספת, שכן שם התוספת שהוסיף המוכר לשלוח נבעה מחמת הקנה השלוח במונו של המשלח, ולכן יש למשלח זכות וחלק בתוספת זו [ורק שעליו לתן חצי לשלוח שטרם בקנה]. במקרה שאלתנו, לעומת זאת, המתנה נבעה רק בעקבות פעולה מיוחדת של שואל האלבוש, שהקנה חביבות יוצאת דופן לאלבוש ולתכנו, והודות לכך החליט המוציא לאור להעניק לו את הקלפים במתנה. וכפי שראינו, האיש לא אמר שהוא מעניק את המתנה משום שהילד הוציא הוצאה כספית על מלוי האלבוש, אלא נראה שהתפעל מכך שהילד גלה ענין מיוחד ביצירה שלו...

לספוס: אלמלך יכול להשאיר בידו את כל החבילות שקבל מהמוציא לאור (אחת שאלתי).

"ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה" [לא, א].

איתא במדרש: "רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אומר: אין כבוד אלא כסף וזהב, דכתיב (נחום): 'בוזו כסף בוזו זהב ואין קצה לתכונה כבוד מכל כלי חמדה'.

הגאון מוילנא זצ"ל הקשה: דברי המדרש האלו סותרים, לכאורה, את דברי התנא במסכת אבות: "אין כבוד אלא תורה שנאמר 'כבוד חכמים ינחלו'!"

הוא תרץ, כי בכל התנ"ך כתובה המילה "כבוד", בכתוב מלא, עם האות ו', ואילו בפסוק הנ"ל שבספר נחום היא כתובה בכתוב חסר: "כבוד". ועל כך דורש המדרש כי "כבוד" חסר, שהוא רק כבוד מדומה - זהו כבוד הבא מכוח הכסף והזהב. כי כאשר יחסר ממנו הכסף והזהב, יחסר ממנו גם הכבוד. אבל "כבוד" מלא, אינו אלא תורה, שלא יחסר הכבוד הזה לעולם! פלאי פלאים.

ה"נודע ביהודה" סיפר, כי בזמנו היה איזשהו נשיא קהילה, עשיר גדול, שהיה מחלק כסף לפני החגים לכל חברי הקהילה הנצרכים. כל ראשי הקהילה ונכבדיה, היו נוהגים לכבדו ובאים לבקר אותו במעונו בכל חג.

לימים התחפץ עליו הגלגל והוא ירד מנכסיו. שוב לא היה באפשרותו לתרום כסף לנצרכים כבעבר. כתוצאה מכך, פסקו נכבדי הקהילה לפקוד את מעונו כאשר עשו בעבר.

"גלגל צדק שחוזר בעולם", ולימים הוא שב לעשרו ככתבתי. בחג הראשון לאחר שהתעשר, שבו נכבדי הקהילה לבקרו. הוא נכנס לחדר צדדי, והורה לאשתו לומר למשרת, לשרת אותם ולהגיש לפניהם כיבוד.

האורחים התפלאו ושאלו אם בעל הבית נמצא בבית. השיב המשרת כי אכן הוא נמצא, בחדר אחר. לאחר המתנה ממושכת הם ביקשו מהמשרת לקרוא לבעל הבית, אך הוא הורה למשרת לקחת את הכספת הניידת שלו, ולהניח אותה לפני האורחים.

לאחר המתנה נוספת, שבו האורחים וביקשו מהמשרת לקרוא לבעל הבית, ואז הוא יצא אל אורחיו ואמר להם: "הן לא באתם לראות אותי. באתם לראות את כספי! והראיה, שבמשך כל התקופה שלא היה לי כסף - לא באתם! שלחתי לכם, אפוא, את הכספת עם המשרת..." הוא אשר אמר הגאון מוילנא: כסף וזהב - אינם כבוד אמיתי! הם לא כבוד שנותר לעולם, הם "כבוד" חסר!

הכבוד האמיתי הוא התורה, "שלא יחסר הכבוד הזה לעולם!" (דורש ציון).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוריאל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מוניה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מוניה ז"ל, לע"נ ר' עזיזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשוור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ זלבה פזיה בת פרחא ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרחא ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנו ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ועל"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com